

УДК 342.95: 349.6

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-30-11

ПОНЯТТЯ КАРАНТИНУ ТА ЙОГО СПІВВІДНОШЕННЯ З СУМІЖНИМИ КАТЕГОРІЯМИ

Дзюбенко О. Л.,

керуючий партнер Адвокатського об'єднання «Лексарт»,
м. Полтава, 36014, вул. Соборності, б.45,
e-mail: dzubenkoalex66@gmail.com,
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5238-2782>

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Пандемія, спричинена коронавірусом SARS-CoV-2 змусила більшість держав встановити карантинні заходи, в Україні з березня 2020 року на всій її території запроваджено карантин. Метою статті є повне комплексне дослідження поняття «карантин» як з етимологічного, так з медичного і правового боку; визначення його основних ознак, що дозволяють відмежовувати карантин від таких суміжних категорій як обсервація та (само) ізоляція. В дослідженні для встановлення сутності поняття «карантин» використані такі методи як: етимологічний, історичний, порівняльно-правовий.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Зазначено, що вперше карантин було запроваджено в 14 ст. в Італії під час спалаху чуми. В тлумачних словниках карантин розглядається у двох значеннях: 1) санітарний пункт (лікарська застава); 2) перебування (затримання) на визначений термін осіб, які прибули з місць, де є чума чи будь-яка зараза, або осіб, які перенесли епідемічну хворобу чи мали контакт з хворими, щоб уникнути розповсюдження хвороби. З медичної точки зору карантин розглядається як система державних або місцевих санітарних заходів, спрямованих проти поширення інфекційних захворювань і на ліквідацію епідеміологічних вогнищ. В Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» карантин визначається як адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб. В юридичній літературі карантин розглядається як правовий режим.

Висновки. Проведене дослідження дозволило виокремити такі важливі ознаки карантину як: карантин – це комплекс адміністративних, медико-санітарних, організаційних, правових, обмежувальних, протиепідемічних заходів; такі заходи обмежені часом та місцем; вони мають певну мету – не допустити поширення інфекційних захворювань на території держави; карантин передбачає ізоляцію карантинного об'єкту від інших. Дані ознаки дозволяють відмежовувати карантин від таких суміжних категорій як обсервація та (само) ізоляція. Обсервацією є перебування особи, стосовно якої є ризик поширення інфекційної хвороби, в обсерваторії з метою її обстеження та здійснення медичного нагляду за нею. Самоізоляція визначається як перебування особи, стосовно якої є обґрунтовані підстави щодо ризику інфікування або поширення нею інфекційної хвороби, у визначеному нею місці (приміщенні) з метою дотримання протиепідемічних заходів на основі зобов'язання особи. Наголошено, що терміни «карантин», «обсервація» та «ізоляція» є спорідненими, передбачають певні протиепідемічні заходи, що спрямовані на недопущення поширення інфекційних хвороб.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: карантин, обсервація, ізоляція, самоізоляція, коронавірус, пандемія, інфекційні захворювання, протиепідемічні заходи.

ПОНЯТИЕ КАРАНТИНА И ЕГО СООТНОШЕНИЕ СО СМЕЖНЫМИ КАТЕГОРИЯМИ

Дзюбенко А. Л.,

управляющий партнер Адвокатского объединения «Лексарт»,
г. Полтава, 36014, ул. Соборности, д.45,
e-mail: dzubenkoalex66@gmail.com,
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5238-2782>

АННОТАЦИЯ: В статье проанализировано понятие «карантин» с этимологической, медицинской и правовой сторон. Отмечено, что впервые карантин был введен в 14 в. в Италии во время вспышки чумы. В толковых словарях карантин рассматривается в двух значениях: 1) санитарный пункт; 2) задержание на определенный срок лиц, прибывших из мест, где есть чума или любая зараза, во избежание распространения болезни. В Законе Украины «О защите населения от инфекционных болезней» карантин определяется как административные и медико-санитарные меры, применяемые для предотвращения распространения особо опасных инфекционных болезней. В юридической литературе карантин рассматривается как правовой режим.

Проведенное исследование позволило выделить следующие важные признаки карантина как: карантин – это комплекс административных, медико-санитарных, организационных, правовых, ограничительных, противоэпидемических мероприятий; такие меры ограничены временем и местом; они имеют определенную цель – не допустить распространения инфекционных заболеваний на территории государства; карантин предусматривает изоляцию карантинного объекта от других. Данные признаки позволяют отделять карантин от таких смежных категорий как обсервация и (само) изоляция. Термины «карантин», «обсервациям» и «изоляция» являются родственными, предусматривают определенные противоэпидемические мероприятия, направленные на недопущение распространения инфекционных болезней.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: карантин, обсервация, изоляция, самоизоляция, коронавирус, пандемия, инфекционные заболевания, противоэпидемические мероприятия.

THE CONCEPT OF QUARANTINE AND ITS RELATIONSHIP WITH RELATED CATEGORIES

Oleksandr Dziubenko,

managing Partner of Lexart Law Firm,
Poltava, 36014, 45 Sobornosti Street,
e-mail: dzubenkoalex66@gmail.com,
orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5238-2782>

ANNOTATION: *Introduction.* The SARS-CoV-2 coronavirus pandemic has forced most states to establish quarantine measures, and quarantine has been introduced throughout Ukraine since March 2020. The purpose of the article is a complete comprehensive study of the concept of "quarantine" both etymologically and medically and legally; identification of its main features that allow to distinguish quarantine from such related categories as observation and (self) isolation. In the study to establish the essence of the concept of "quarantine" used methods such as: etymological, historical, comparative law.

Summary of the main research results. It is noted that quarantine was first introduced in the 14th century in Italy during the plague outbreak. In explanatory dictionaries, quarantine is considered in two meanings: 1) sanitary point (medical post); 2) stay (detention) for a certain period of time of persons who came from places where there is plague or any infection, or persons who have suffered an epidemic disease or had contact with patients to avoid the spread of the disease. From a medical point of view, quarantine is considered as a system of state or local sanitary measures aimed at preventing the spread of infectious diseases and the elimination of epidemiological outbreaks. The Law of Ukraine "On Protection of the Population from Infectious Diseases" defines quarantine as administrative and health measures used to prevent the spread of particularly dangerous infectious diseases. In the legal literature, quarantine is considered a legal regime.

Conclusions. The study identified such important features of quarantine as: quarantine - a set of administrative, health, organizational, legal, restrictive, anti-epidemic measures; such measures are limited in time and place; measures have a specific purpose - to prevent the spread of infectious diseases in the country; quarantine involves isolating the quarantine object from others. These features allow to distinguish quarantine from such related categories as observation and (self) isolation. Observation is the stay of a person at risk of spreading an infectious disease in the observatory for the purpose of its examination and medical supervision. Self-isolation is defined as the presence of a person in respect of whom there are reasonable grounds for the risk of infection or spread of an infectious disease in a place (premises) designated by him in order to comply with anti-epidemic measures on the basis of the person's obligation. It is emphasized that the terms "quarantine", "observation" and "isolation" are related, provide for certain anti-epidemic measures aimed at preventing the spread of infectious diseases.

KEY WORDS: quarantine, observation, isolation, self-isolation, coronavirus, pandemic, infectious diseases, anti-epidemic measures.

Вступ. 2020 рік у всьому світі ознаменувався пандемією, що була спричинена коронавірусом SARS-CoV-2, це змусило майже всі держави світу застосовувати жорсткі карантинні заходи. Давно світ не стикався з настільки масштабною хворобою, яка забрала вже більше мільйона життів. Кожна держава обрала свій шлях боротьби з пандемією, проте майже всі вони одногослоно прийшли до висновку про необхідність встановлення карантину в масштабах всієї країни або її окремих регіонів. В Україні Постановою Кабінету Міністрів України № 211 від 11.03.2020 р. з березня 2020 року на всій її території запроваджено карантин, який передбачає істотні обмеження прав людини. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження поняття «карантин», визначення його основних ознак, що дозволяють його відмежовувати від суміжних категорій.

Аналіз публікацій і досліджень. Комплексного дослідження поняття карантину у вітчизняній юридичній науці не проводилось. Окремі праці таких вчених як: В. Василенка, О. Зражевського, В. Курзової, І. Мишак, Е. Туліної присвячені розгляду деяких питань щодо карантину рослин або тварин. Термін «карантин» закріплено у вітчизняному законодавстві, зокрема, в Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» № 1645-III від 6 квітня 2000 року, проте до настання пандемії, викликаній вірусом COVID-19, правовий режим карантину не мав такої зацікавленості серед науковців.

Тому метою нашої статті є повне комплексне дослідження поняття «карантин» як з етимологічного, так з медичного і правового боку; визначення його основних ознак, що дозволяють відмежовувати карантин від таких суміжних категорій як обсервація та (само) ізоляція.

Виклад основного матеріалу. Ми живемо в час глобальних катастроф, які спричинені діяльністю людини. В різних куточках планети постійно спостерігаються то лісові пожежі через людську недбалість, то забруднення океану через аварії нафтотанкерів, то зсув ґрунту через вирубку лісів. Цей список можна продовжувати і далі, проте потрібно розуміти, що погіршення санітарно-гігієнічного та санітарно-епідеміологічного стану при стихійних лихах і катастрофах супроводжується збільшенням соматичних і інфекційних захворювань, аж до виникнення епідемій [4, с. 3]. І якщо протягом тривалого часу людству здавалось, що завдяки досягненням сучасної медицини та вакцинації ми змогли успішно подолати епідемії чуми, холери, кору та інших інфекційних захворювань, то кінець 2019-початок 2020 рр. показали наскільки людство безсиле перед новим вірусом COVID-19. Оскільки на момент виникнення епідемії не було вакцини і не було знайдено ефективних лікарських засобів, проти вірусної хвороби, то найбільш

оптимальним за такої ситуації було прийняття рішення щодо запровадження карантину в регіонах, які зіткнулись з цією проблемою.

Карантин вперше був застосований в 14 столітті в Італії. Судна, що прибували з неблагополучних країн, де спостерігались спалахи чуми, затримувалися на рейді 40 днів. Дозвіл на причал до берега і вивантаження товарів давалося лише в разі, якщо протягом цього терміну на кораблі не було захворювань на чуму [2, с.107].

Щодо поняття «карантин», то воно є іноземного походження: з італійської *quarantena* (*quarantia giorni* «сорок днів»), з французької *quarantaine* (похідне від *quarante* «сорок»), першоджерелом же є латинське слово *quadrāginta* (*quarāntā* – сорок) [20, с. 379]. Отже, це той строк, на який запроваджувався карантин при розповсюдженні чуми.

Якщо звернутись до одного з найстаріших тлумачних словників 1806 року, то можна знайти таке визначення карантину як сорокаденне витримування проїжджаючих і товарів, що провозяться із заражених місць з запропонованими запобіжними засобами; сам будинок, в якому проїжджаючи з місць заражених перебування своє мати повинні [17, с. 69]. Тлумачний словник В. Даля містить схоже визначення карантину: як-то установи для затримання на визначений термін проїжджих з місць, де є чума чи інша зараза, так само для очищення, провітрювання і окурювання товарів; лікарська застава [18, с. 39]. В тлумачному словнику Д.Н. Ушакова під карантином розуміється санітарний пункт для огляду осіб, суден і товарів, що прибувають з місцевостей, де є якась епідемія; а також перебування осіб, які перенесли епідемічну хвороба або мали контакт з хворими на таку хворобу, в ізоляції від здорових і під санітарним наглядом, щоб уникнути розповсюдження зарази [19, с. 1318]. Отже, всі три словники при тлумаченні терміну «карантин» використовують два його значення: перше – це перебування осіб (а разом з ними і товарів), які прибули з зони, де спостерігається епідемія, або мали контакт з хворими, або самі перенесли хворобу, в ізоляції від інших; друге – саме місце, де перебувають люди, які прибули з епідеміологічно неблагополучних районів, для огляду та проживання протягом встановленого терміну.

В енциклопедичному словнику Брокгауза та Ефрона карантин представляє собою санітарні установи на кордонах держав або округів, в яких люди на певний час затримуються і за ними ведеться спостереження, з метою досягти відокремлення дійсних або передбачуваних хворих від здорових; речі же, які слідують з людьми або товари, що транспортуються, оглядаються згідно з установленими правилами, або знищуються, або знезаражуються і допускаються всередину країни [22, с. 450]. Як і в попередніх визначеннях карантин розповсюджується не тільки на людей, але й товари, що підлягають певній обробці з метою недопущення розповсюдження хвороби.

З медичної точки зору карантин є період, протягом якого людина (або тварина) міститься в ізоляції від інших для запобігання поширенню будь-якого наявного або підозрюваного у неї захворювання [8, с. 388]. Тобто це визначення тяжіє до етимологічного походження терміну, яке перекладається з іноземних мов як період сорока днів. Наступні визначення карантину, що містяться в медичних словниках представляють собою комплексні системні заходи: 1) комплекс адміністративних та медико-санітарних заходів, які попереджують занесення карантинних інфекцій на визначену територію (наприклад, в країну) і їх поширення за межі епідеміологічного вогнища [23, с. 44]; 2) система державних або місцевих санітарних заходів, спрямованих проти поширення інфекційних захворювань і на ліквідацію епідеміологічних вогнищ, а також для попередження проникнення небажаних видів рослин або тварин в місця, де вони не живуть. Обмеження часом і місцем ізоляції хворих і підозрілих на інфекційні захворювання груп людей і тварин, а також територій, на яких вони розміщуються, від решти населення з метою попередити занесення і поширення інфекційних захворювань [5, с. 412]. З цієї точки зору карантин вже не просто установа чи період часу, чи перебування хворих осіб під наглядом, це комплексні заходи, в яких задіяні органи публічної влади та медичні установи. Тільки шляхом спільної злагодженої роботи можливе попередження розповсюдження будь-якої епідемії.

В Українській радянській енциклопедії карантин визначається як сукупність заходів, спрямованих на запобігання поширенню інфекційних хвороб з епідемічного вогнища і ліквідацію самого вогнища [21, с. 24]. Тобто знову йде тлумачення терміну через карантинні заходи. Наступне визначення карантину представляє собою цілу систему тимчасових заходів, як-то організаційних, режимно-обмежувальних, адміністративно-господарських, правових, лікувально-профілактичних, санітарно-гігієнічних і протиепідемічних, що спрямовані на запобігання винесенню збудника небезпечного інфекційного захворювання за межі епідемічного осередку, забезпечення локалізації епідемічного, епізоотичного або епіфітотичного осередку і подальшу його ліквідацію [7, с. 346]. За такого сприйняття карантину він перетворюється у потужний засіб для боротьби з інфекційними хворобами людей, тварин та рослин. І за такої ситуації лише комплексні заходи, що включають в себе спільну роботу різних органів державної влади та місцевого самоврядування, епідеміологічних служб, лікарень можуть дати результат у вигляді локалізації та ліквідації епідемії.

Звернемось до міжнародного і вітчизняного законодавства для встановлення значення терміну «карантин». В Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» № 1645-III від 06.04.2000

р. встановлено, що під карантинном слід розуміти адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб [14]. Поняття «карантин» використовується не тільки по відношенню до людей, але і стосовно тварин, рослин, будь-яких товарів або продуктів. Так, в рішенні Міжурядової ради зі співробітництва в галузі ветеринарії про Єдині правила державного ветеринарного нагляду при міжнародних і міждержавних перевезеннях тваринницьких вантажів від 05.11.2003 р. термін «карантин» використовується у такому значенні: як комплекс спеціальних і організаційно-господарських заходів, спрямований на локалізацію та ліквідацію вогнищ заразних хвороб тварин [16]. Це визначення дуже схоже з попередніми, воно також включає в себе певні заходи, що мають не меті попередити поширення хвороби, але об'єктом тут є тільки тварини.

В Законі України «Про карантин рослин» № 3348-ХІІ від 30.06.1993 р. під карантинном розуміється утримання об'єктів регулювання у визначених місцях для проведення їх моніторингу або подальшого інспектування, фітосанітарної експертизи та/або обробки; а під карантинном рослин – система заходів, спрямованих на запобігання занесенню та/або поширенню регульованих шкідливих організмів або забезпечення контролю за ними (локалізації) [15]. Якщо в першому понятті об'єктом регулювання є будь-яка рослина, продукт рослинного походження, місце зберігання, упаковка, засоби перевезення, контейнери, ґрунт та будь-які інші організми, матеріали, здатні переносити чи поширювати регульовані шкідливі організми, то друге стосується тільки рослин. Проте в обох випадках карантинні заходи включають спостереження за об'єктами, їхню обробку з метою недопущення розповсюдження шкідливих організмів.

Порядком встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України, що затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України, закріплено наступне визначення карантину – це статус лікарських засобів, ізольованих фізично або в інший спосіб до одержання від Держліксслужби та її територіальних органів рішення про поновлення обігу таких засобів або вилучення їх з обігу [12]. Даний нормативно-правовий акт визначає процедуру заборони обігу на території України лікарських засобів, які не відповідають встановленим вимогам. Так, лікарські засоби, обіг яких заборонено розпорядженням про встановлення тимчасової заборони мають бути розміщені у спеціально відведеній зоні (приміщенні) окремо від іншої продукції з написом «Карантин».

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком» № 286 від 02.03.2016 р. закріплює поняття карантину щодо тканин і клітин як «статус забраних тканин або клітин, відокремлених фізично чи іншими дієвими засобами, на етапі до винесення рішення про їх прийняття чи утилізацію» [11]. В цьому визначенні є характерна для карантину ознака – це відокремлення (ізоляція) певного об'єкту для подальшого визначення його долі.

Правила належної виробничої практики ветеринарних препаратів, затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 606 від 10.11.2017 р. визначають карантин як статус вихідної сировини, пакувальних матеріалів, проміжної, нерозфасованої продукції чи очікується рішення про видачу Уповноваженою особою дозволу (реалізацію) на їхній випуск або про відмову в ньому [10]. Дані Правила, наприклад, встановлюють карантинні вимоги для матеріалів і готової продукції, які необхідно утримувати в карантині за допомогою роздільного зберігання або інших відповідних адміністративних заходів.

В юридичній літературі карантин розглядається як *правовий режим*, що передбачає систему державних заходів, спрямованих на захист людей, тварин, рослин, продовольства, інших продуктів рослинництва і тваринництва, окремих вантажів тощо від карантинних об'єктів [25, с. 44]. В якості правового режиму карантин рослин розглядає В. Курзова, яка визначає карантин рослин як різновид карантину, що являє собою такий правовий режим, який передбачає систему державних заходів (адміністративних та фітосанітарних), спрямованих на запобігання занесенню на територію України та/або поширенню у межах території України регульованих шкідливих організмів з метою захисту рослин та забезпечення екологічної безпеки в країні [6, с. 10].

Виходячи з запропонованих визначень поняття «карантин» можна виокремити такі його *важливі риси*:

- по-перше, це комплекс заходів різної спрямованості, як-то: адміністративних, медико-санітарних, організаційних, правових, обмежувальних, протиепідемічних тощо;
- по-друге, такі заходи обмежені 1) часом: до поліпшення епідеміологічної ситуації чи прийняття подальшого рішення щодо об'єкту карантину уповноваженим органом; 2) місцем: карантин встановлюється на відповідній території, яка може включати як і всю державу, так і окремі регіони, лікарні тощо;
- по-третє, вони мають певну мету – не допустити поширення інфекційних захворювань на території держави;
- по-четверте, карантин передбачає відокремлення (ізоляцію) карантинного об'єкту від інших та здійснення моніторингу щодо нього;

- по-п'яте, карантин представляє собою правовий режим, а отже, в законодавстві мають бути встановлені чіткі правові критерії запровадження карантину та має бути регламентовано обмежувальні заходи, які можуть застосовуватись при його запровадженні.

Поряд з терміном карантин в науковій літературі широко використовуються такі категорії як «обсервація» та «ізоляція/самоізоляція». Ці терміни є спорідненими, а самі заходи щодо обсервації, ізоляції, карантину здійснюються при неблагополучній епідеміологічній ситуації та загрози поширення інфекційних хвороб.

Обсервація (від лат. *observatio* – спостереження) – це система заходів щодо медичного нагляду за ізольованими в спеціально пристосованих приміщеннях здоровими особами, що мали контакт з хворими на карантинні інфекції або виїжджають за межі зони карантину [23, с. 248]. Обсервація відноситься до протиепідемічних заходів, що проводяться при санітарній охороні території і здійснюється в тих випадках, коли санітарно-епідеміологічна служба вважає, що не можна обмежитися медичним наглядом (без ізоляції) [17, с. 144]. Отже, і карантин, і обсервація включають в себе обов'язкову ізоляцію особи. Всі три поняття представляють собою протиепідемічні заходи, що спрямовані на попередження поширення інфекції. Обсервація і карантин – режимно-обмежувальні заходи, спрямовані на джерело інфекції, вони проводяться для попередження поширення інфекційних захворювань. Обсервація необхідна при наростанні захворюваності не особливо небезпечними інфекціями, карантин вводиться при виникненні вогнищ особливо небезпечних інфекцій [4, с. 228].

Ізоляція інфекційних хворих є протиепідемічним заходом, спрямованим на відокремлення (роз'єднання) хворих, а також осіб з підозрою на інфекційне захворювання від оточуючих їх людей з метою попередження подальшого розповсюдження інфекції. При карантинних інфекційних хворобах ізолюються також особи, які контактують з хворими [1].

Карантин представляє собою відокремлення та обмеження подорожей людей чи тварин, які могли контактувати з інфекційною хворобою. Особи залишаються під карантинном, доки не буде впевненості, що вони не є заразними. У загальному обіході терміни карантин та ізоляція використовуються як взаємозамінні щодо контролю захворюваності. Однак у найсуворішому розумінні ізоляція – це відокремлення хворої особи від здорових до тих пір поки вона передає захворювання [26, с. 841].

У зв'язку з пандемією COVID-19 все частіше використовується термін «самоізоляція». В Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» самоізоляція визначається як перебування особи, стосовно якої є обґрунтовані підстави щодо ризику інфікування або поширення нею інфекційної хвороби, у визначеному нею місці (приміщенні) з метою дотримання протиепідемічних заходів на основі зобов'язання особи [14]. Самоізоляція відрізняється від ізоляції тим, що в першому випадку особа сама може встановлювати для себе обмеження щодо контактів з оточуючими, при цьому вона вільна обирати місце свого знаходження. Ізоляція, як правило, проходить під медичним наглядом та в місці, що визначено особою, яка здійснює нагляд. В цьому контексті термін «ізоляція» є більш схожим за змістом до обсервації. В зазначеному законі обсервацією є перебування особи, стосовно якої є ризик поширення інфекційної хвороби, в обсерваторії з метою її обстеження та здійснення медичного нагляду за нею [14]. Щодо обсервації, то вона обов'язково проходить у чітко визначеному місці – обсерваторії, який особа не може покинути без дозволу. Обсервація, як і самоізоляція застосовуються, якщо особа мала контакт з інфекційно хворим або прибула із району, де спостерігається високий рівень захворюваності.

Правилами санітарної охорони території України, що затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 893 від 22 серпня 2011 р. встановлено ширше тлумачення термінів «обсервація» та «самоізоляція». Так, самоізоляція – це режим перебування особи, стосовно якої є підозра на інфекційну хворобу, особи, яка мала контакт з хворим на особливо небезпечну інфекційну хворобу (крім осіб, які перебували у засобах індивідуального захисту у зв'язку з виконанням службових обов'язків) або хворіє на інфекційну хворобу та не потребує госпіталізації, в помешканні, квартирі, будинку тощо, необхідний для здійснення медико-санітарного спостереження за нею протягом строку, визначеного лікарем, коли така особа зобов'язана згідно з наданою нею інформованою згодою утримуватися від контакту з іншими особами, крім тих, з якими спільно проживає, та відвідування громадських місць (крім невідкладних випадків) [13]. Поняття самоізоляції в даному контексті є ширшим, ніж те, що визначено в Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб», по-перше, самоізоляція має місце, якщо у особи є підозра на інфекційну хворобу, якщо вона мала контакт з таким хворим або якщо вона хворіє у легкій формі та не потребує стаціонарного лікування. Виключенням з даної категорії осіб є медики, що контактують з хворими, але при цьому перебувають у засобах індивідуального захисту. В постанові деталізовано приміщення, в якому знаходиться особа на самоізоляції, це може бути помешкання, квартира, будинок; а також розшифровано яких саме протиепідемічних заходів зобов'язана дотримуватись при цьому особа: утримуватися від контакту з іншими особами та відвідування громадських місць. На відміну від закону постанова вказує на те, що самоізоляція має проходити під медико-санітарним спостереженням протягом певного строку. При цьому важливо відмежовувати самоізоляцію як добровільний режим, коли особа, що мала контакт з хворим або має підозру на хворобу,

за власним бажанням обмежує свої контакти та не відвідує громадські місця. На відміну від цього самоізоляція як правовий режим, що встановлюється для особи уповноваженими органами, зобов'язує дотримуватись правил, за невиконання яких особа може бути притягнута до юридичної відповідальності.

Правила санітарної охорони території України визначають поняття обсервації (ізоляції) як режиму перебування осіб, що відвідували країни/регіони з місцевою передачею особливо небезпечних інфекційних хвороб, що мають міжнародне значення (крім осіб, які є працівниками дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, представництв офіційних місій, організацій, акредитованих в Україні, та членів їх сімей; водіїв та обслуговуючого персоналу вантажних транспортних засобів, членів екіпажів повітряних і морських суден, членів поїзних і локомотивних бригад, якщо немає підстав вважати, що вони були в контакті з особою, хворою на особливо небезпечну інфекційну хворобу), які вважаються такими, що мали контакт із хворим на особливо небезпечну інфекційну хворобу, що має міжнародне значення, та надали інформовану згоду на проведення протиепідемічних та/або профілактичних заходів, що передбачає, зокрема, згоду на ізоляцію в спеціалізованому закладі на строк, визначений лікарем, після перетину державного кордону з метою їх обстеження та здійснення медичного нагляду за ними [13]. На відміну від Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» в правилах встановлено конкретну умову для запровадження обсервації: це стосується осіб, які перетинали кордон України та приїхали з неблагополучних за епідеміологічною ситуацією регіонів і відносно них є побоювання щодо попереднього контакту із інфекційним хворим. При цьому особа має надати обов'язкову згоду на ізоляцію та проведення протиепідемічних заходів щодо неї. Обсервація, як і самоізоляція обмежені певним строком, що встановлюється лікарем.

Міжнародні медико-санітарні правила Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (далі – ВООЗ) визначають ізоляцію як відділення хворих або заражених осіб або заражених контейнерів, перевізних засобів, багажу, товарів або поштових посилок від інших таким чином, щоб запобігти поширенню інфекції або контамінації¹. Карантин же означає обмеження діяльності та/або відділення від інших підозрілих на зараження осіб, які не хворі, або підозрілих на зараження багажу, контейнерів, перевізних засобів або товарів таким чином, щоб запобігти можливому розповсюдженню інфекції або контамінації [9]. Зміст ізоляції і карантину у розумінні ВООЗ дещо відрізняється від того, що містить вітчизняне законодавство. За правилами ВООЗ ізоляція застосовується стосовно хворих осіб або заражених предметів, а карантин передбачає певні обмеження стосовно підозрілих на зараження осіб. В українському законодавстві навпаки: карантин запроваджується, там де є хворі особи, а під ізоляцію (самоізоляцію) потрапляють особи, стосовно яких є підстави щодо ризику інфікування. Проте, в юридичній літературі ці терміни часто використовуються як взаємообумовлені, майже тотожні: карантин – це ізоляція від оточуючих на певний строк осіб, які перебували в контакті із заразними хворими або при припущенні про захворювання їх заразною хворобою [24, с. 255].

Висновки. Незважаючи на різні підходи щодо тлумачення термінів «карантин», «обсервація» та «ізоляція», слід відмітити їхню спорідненість. Всі три терміни передбачають певні протиепідемічні заходи, що спрямовані на недопущення поширення інфекційних хвороб. Але, на наш погляд, карантин є більш масштабним явищем в порівнянні з обсервацією та ізоляцією, яка застосовується відносно однієї особи або групи осіб. Карантин же може запроваджуватись як в рамках окремого регіону, так і всієї країни. В такому випадку мова йде про правовий режим, в якому задіяні органи державної влади та місцевого самоврядування, різні підприємства, установи, організації, діяльність яких має бути спрямована на недопущення поширення інфекційних хвороб, на їхню локалізацію та в кінцевому результаті ліквідацію. Такий режим включає в себе різні правові, організаційні, медико-санітарні, протиепідемічні та інші заходи, що запроваджуються на встановлений строк на певній території держави. Він передбачає встановлення законодавчо визначених заборон, обмежень у здійсненні прав громадян, а також покладання на них додаткових обов'язків.

ПРИМІТКИ

1. «Контамінація» означає наявність інфекційного або токсичного агента на поверхні тіла людини або тварини, в продукті або на продукті, приготованому для споживання, або на інших неживих предметах, включаючи перевізні засоби, який може становити ризик для здоров'я населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большая медицинская энциклопедия: Гл.ред. Б.В. Петровский. 3-е изд. [В 30-ти т.] М.: Советская энциклопедия. Т.9 Ибн-Рошд-Йордан.1978. 483 с.
2. Большая медицинская энциклопедия: Гл.ред. Б.В. Петровский. 3-е изд. [В 30-ти т.] М.: Советская энциклопедия. Т. 10. Кабаков–Коалесценция. 1979. 528 с.
3. Большая медицинская энциклопедия: Гл.ред. Б.В. Петровский. 3-е изд. [В 30-ти т.] М.: Советская энциклопедия. Т. 17 Ниландера проба–Остеопатии. 1981. 512 с.
4. Вандышев А. Р. Медицина катастроф: учеб. пособие. Ростов на Дону: Феникс, 2002. 430 с.

5. Глазко В.И., Глазко Г.В. Толковый словарь терминов по общей и молекулярной биологии, общей и прикладной генетике, селекции, ДНК-технологии и биоинформатике. В 2 т. Т. 1. М.: ИКЦ «Академкнига». Издательство: «Медкнига», 2008. 671 с.
6. Курзова В.В. Еколого-правове регулювання карантину рослин: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К., 2009. 20 с.
7. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: Навч. посіб. для мед. ВНЗ II—IV р.а. 2-е вид., випр. За ред. В.С. Тарасюка. К., 2013. 528 с.
8. Медицинский словарь (Oxford). Том 1 (А-М): Пер. с англ. М.: Вече, АСТ, 1999. 592 с.
9. Міжнародні медико-санітарні правила (2005 р.) від 23.05.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007#Text (дата звернення 12.10.2020).
10. Правила належної виробничої практики ветеринарних препаратів: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України № 606 від 10.11. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0107-18#Text> (дата звернення 11.10.2020).
11. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України № 286 від 02.03.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.10.2020).
12. Про затвердження Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 809 від 22.11.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-12> (дата звернення 12.10.2020).
13. Про затвердження Правил санітарної охорони території України: Постанова Кабінету Міністрів України № 893 від 22 серпня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2011-%D0%BF?find=1&text#Text> (дата звернення 11.10.2020).
14. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України № 1645-III від 6.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення 11.10.2020).
15. Про карантин рослин: Закон України № 3348-XII від 30.06.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12#Text> (дата звернення 12.10.2020).
16. Рішення Міжурядової ради зі співробітництва в галузі ветеринарії про Єдині правила державного ветеринарного нагляду при міжнародних і міждержавних перевезеннях тваринницьких вантажів від 05.11.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_n28#Text (дата звернення 12.10.2020).
17. Словарь Академіи російської по азбучному порядку расположенній. Часть 1. А-Д. Санкт-Петербург. 1806 г. 1441 с.
18. Толковый словарь живаго великорускаго языка. Владимира Даля. Второе издание. Т. 2. И-О. Издание Книгопродавца-типографа М.О. Вольфа. С-Петербург, Москва. 1881. с.
19. Толковый словарь русского языка под ред. Д. Н. Ушакова. Т. 1. А-Кюрины. Москва. 1935. 1562 с.
20. Черных П.Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка: В 2 т. 5-е изд., Стереотип. М.: Рус. Яз., 2002. Т. 1: А – Пантомима. 624 с.
21. Українська радянська енциклопедія : [в 12 т.]. голов. редкол.: М. П. Бажан [та ін.]. Київ. 1977-1985. Т. 5: Кантата-Кулики. Головна редакція Української радянської енциклопедії. Вид. 2-ге. 1980. 566 с.
22. Энциклопедический словарь. Издатели: Ф.А.Брокгаузь (Лейпцигъ), И.А.Ефронъ (С.-Петербургъ). С.-Петербургъ. Томъ XIV. Калака-Кардамъ. 1895 г. 480 с.
23. Энциклопедический словарь медицинских терминов: Ок. 60000 терминов. В 3-х т./ Гл. ред. Б. В. Петровский. М.: Сов. энцикл., Т. 2. Кабана болезнь-Пяточный бугор. 1983. 448 с.
24. Юридический словарь. Гл. ред. Брагусь С.Н., Казанцев Н.Д., Кечекьян С.Ф. и др. Издательство: М.: Госюриздат. 1953 г. 788 с.
25. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2001. Т.3. 792 с.
26. The New Encyclopaedia Britannica. Founded 1768. 15th ed. 2010. Volume 9. Micropadia.

REFERENCES

1. The Great Medical Encyclopedia: Ed. B.V. Petrovsky. 3rd ed. [In 30 vol.] М.: Soviet encyclopedia. Т.9 Ibn-Roshd-Jordan. 1978. 483 p.
2. The Great Medical Encyclopedia: Ed. B.V. Petrovsky. 3rd ed. [In 30 vol.] М.: Soviet encyclopedia. 1979. Т. 10. Kabakov - Coalescence. 528 p.
3. Large medical encyclopedia [In 30 vol.] Ed. B.V. Petrovsky. 3rd ed. М.: Soviet encyclopedia. Vol. 17. Nilander's test - Osteopathy. 1981. 512 p.
4. Vandyshv A.R. Disaster Medicine: textbook. allowance. Rostov on Don: Phoenix, 2002. 430 p.
5. Glazko V.I., Glazko G.V. Explanatory dictionary of terms in general and molecular biology, general and applied genetics, selection, DNA technology and bioinformatics. In 2 vols. Vol. 1. М.: ICC "Akademkniga" Publisher: "Medkniga", 2008. 671 p.
6. Kurzova V.V. Ecological and legal regulation of plant quarantine: author's ref. dis ... cand. jurid. science: 12.00.06; Nat. University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. К., 2009. 20 p.
7. Emergency medicine. Organization of first aid: Textbook. manual. for med. university II - IV academic year. 2nd ed., Vopr. Recommended by the Ministry of Health. Edited by V.S. Tarasyuk. К., 2013. 528 p.
8. Medical Dictionary (Oxford). Volume 1 (AM): Trans. from English M.: Veche, AST. 1999. 592 p.
9. International Health Regulations (2005) dated 23.05.2005 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_007#Text (accessed 12.10.2020).

10. Rules of relevant production practice of veterinary drugs: Decree of the Ministry of Agrarian Policy and Satisfaction of Ukraine № 606 of 10.11. 2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0107-18#Text> (accessed 11.10.2020).
11. On approval of the License Conditions for conducting business of umbilical cord blood banks, other human tissues and cells in accordance with the list approved by the Ministry of Health: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 286 of 02.03.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2016-%D0%BF#Text> (accessed 11.10.2020).
12. On approval of the Procedure for establishing a ban (temporary assistance) and renewal of the Department of Medicines in the territories of Ukraine: Decree of the Ministry of Health of Ukraine № 809 of 22.11.2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-12> (accessed 12.10.2020).
13. On approval of the Rules of sanitary protection of the territory of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 893 of 22.08.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2011-%D0%BF?find=1&text#Text> (accessed 11.10.2020).
14. On protection of the population from infectious diseases: Law of Ukraine № 1645-III of 6.04.2000 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (accessed 11.10.2020).
15. On plant quarantine: Law of Ukraine № 3348-XII of 30.06.1993 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12#Text> (accessed 12.10.2020).
16. Decision of the Intergovernmental Council for Cooperation in the Field of Veterinary Medicine on the Uniform Rules of the State Veterinary Inspection for International and Interstate Transport of Livestock Goods of 5.11.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_n28#Text (accessed 12.10.2020).
17. Dictionary of the Russian Academy by alphabetical order. Part 1. AD. St. Petersburg. 1806. 1441 p.
18. Explanatory dictionary of the living Great Russian language. Vladimir Dahl. The second edition. V. 2. E. - O. Edition of the Bookseller-typographer M.O.Wolf. St. Petersburg, Moscow. 1881 p.
19. Explanatory Dictionary of the Russian language, ed. D.N. Ushakov. T. 1. A-Curini. Moscow. 1935. 1562 p.
20. Chernykh P.Ya. Historical and etymological dictionary of the modern Russian language: In 2 vols. 5th ed., Stereotype. M.: Rus. Yaz., 2002. T. 1: A - Pantomime. 624 p.
21. Ukrainian Soviet Encyclopedia: [in 12 vols.] / Head. editor: M.P. Bazhan [etc.]. Kiev. 1977-1985. Vol. 5: Cantata-Kuliki. The main edition of the Ukrainian Soviet Encyclopedia. View. 2nd. 1980. 566 p.
22. Encyclopedic dictionary. Publishers: F.A. Brokhaus (Leipzig), I.A. Efron (St. Petersburg). St. Petersburg. Volume XIV. Kalaka-Kardam. 1895. 480 p.
23. Encyclopedic dictionary of medical terms: Approx. 60,000 terms. In 3 volumes / Ch. ed. B.V. Petrovsky. M.: Sov. encyclical., T. 2. Boar disease - Heel tubercle. 1983. 448 p.
24. Legal dictionary. Ch. ed. Bratus S.N., Kazantsev N.D., Kechekyan S.F. et al. Publisher: M.: Gosyurizdat. 1953. 788 p.
25. Legal Encyclopedia: In 6 vols. / Editor: Yu. S. Shemshuchenko (editor-in-chief), etc. K.: Ukr. encyclical., 2001. Vol.3. 792 p.
26. New British Encyclopedia. Founded in 1768. 15th edition. 2010. Volume 9. Micropadia.